

עלון שבועי נחלת סדר

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע
מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת סדר" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת לך לך תשע"ב

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
או למייל chagitben@neto.net.il וכן בת.ד. 41072 ירושלים.

הנושא: הדרכים להשגת חידושי תורה

ומעשים טובים. ע"כ. נמצא, שעם ישראל נמשלו ליונה בענין זה של חידושי תורה, שכשם שהיונה מחדשת גוזלות בכל חודש, כך ישראל מחדשים חידושי תורה. ונראה, שהיונה במעשיה מרמזת את הדרך כיצד להשיג ולחדש חידושי תורה.

שכן מציינו לגבי היונה שאחת ממעלותיה היא, "מה יונה אינה מחלפת את בן זוגה, כך ישראל אין מחליפים אלהיהם" (עי' ערובין ק' סוע"ב). והיינו, היא מסמלת את הדביקות התמידית בבן זוגה, וישראל שנמשלו ליונה, אף הם דבקים תמיד בבוראם.

ובא ללמד, תנאי ראשון להשגת חידושי תורה הוא הדביקות בו יתברך. וזאת משום, שכתב האלשיך הקדוש (משלי ב', ד'), שחידוש תורה הרי הוא כנבואה קטנה. וכמו"כ בספר נפש החיים (להג"ח פאלאגני זצ"ל בהקדמה) כתב וז"ל: וגדולה מזו אני רואה לרש"ק ז"ל בהקדמתו שכתב, דצריך לכתוב מה שמחדש בתורה, ואם לאו הוא ככובש נבואתו. עכ"ל (ועי' ובספרנו נחלת סדר על פרשת בראשית אות י"ב מה שהרחבנו בזה).

ובשביל להשיג חידושי תורה שהם כדרגת נבואה, צריך דביקות כדרגתו של נביא, ורק הדבק בבוראו כיונה הדבוקה בבן זוגה, הוא זוכה לחדש חידושי תורה.

תנאי נוסף להשגת חידושי תורה הנלמד מהיונה, התוספות במסכת שבת (מט. ד"ה כנפיה) מביאים בשם המדרש, כל העופות כשהן יגעין נינוחין ע"ג סלע, והיונה בשעה שהיא יגעה פורחת באחת ונינוחת באחת. ע"כ. והיינו, שהיונה מסמלת את היגיעה ללא מנוח.

ואף בחידושי תורה כן הוא, כי תנאי מוכרח לחדש בתורה הוא העמל והיגיעה בתורה. וכדברי הגמרא בסנהדרין (צט:), מאי קרא שנאמר (משלי ט"ז, כ"ו): "נפש עמלה עמלה לו כי אכף עלי פיהו" – הוא עמל במקום זה ותורתו עומלת לו במקום אחר. ופירש רש"י: תורתו עומלת לו – שמחזרת ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה (וברש"ש שם הגירסא: וסתריה). וכל כך למה? מפני שאכף – שכפף פיהו על דברי תורה.

בפרשת השבוע מקבל אברהם אבינו את ההבטחה "לתך את הארץ הזאת לרשתה", אלא שאברהם אבינו לא מסתפק בהבטחה ושואל: "במה אדע כי אירשנה". ועל כך משיב לו בורא עולם בברית בין בתרים, בציווי לקחת בהמות ולחלקם לשניים ואילו את העופות לא לחלק, כמו שנאמר "וזאת הציפור לא בתר".

מסביר רש"י את החילוק בין הבהמות שעליהם נצטוו לבתור – לחלק, מה שאין כן אצל הציפור. וז"ל: "וזאת הציפור לא בתר", לפי שהאומות עכו"ם נמשלו לפרים ואילים ושעירים ... וישראל נמשלו לבני יונה, שנאמר (שיר השירים ב', י"ד) "יונתי בחגוי הסלע" וכו'. עכ"ל רש"י. והיינו, אומות העולם נמשלו לבהמות, ועל כך יש לחלקם לרמז בזה, על סופם. אולם ישראל שנמשלו ליונה, אין לבתור ולחלק.

הגמרא במסכת מגילה (לא:) מבארת את פסוקים אלו. אמר רבי אמי: אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (ירמיה ל"ג, כ"ה) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת"י, וכתבי: "ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה", אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: רבש"ע! שמא ח"ו ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? אמר לו: לאו, אמר לפניו: רבש"ע! במה אדע (מה תאמר לי ללמדן דבר שיתכפרו בו עונותיהן. רש"י)? אמר לו: "קחה לי עגלה משולשת וגו'" (כלומר הקרבנות יכפרו עליהן. רש"י). אמר לפניו: רבש"ע! תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? אמר לו, כבר תיקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן ומוחל אני על כל עונותיהם.

נמצא, כי התשובה ל"במה אדע" היא הקרבת הקרבנות. אך יש להבין, מדוע בענין זה לימדו הקב"ה את אברהם, שישראל נמשלו ליונה? מה שייכות ענין זה אל הקרבנות?

מציינו במדרש (שיר השירים א, סד) על הפסוק "יונתי בחגוי הסלע". מה יונה זו מחדשת בכל חודש וחודש גורן – גוזלות, כך בני ישראל מחדשין בכל חודש תורה

וכך כתב החזון איש באגרותיו (קובץ אגרות ח"א, ב'): כל סגולות לימוד התורה נאמרו על עמלה, ואמנם אחר העמל נפתח שערי אורה חדש, אשר השכל מתענג ללא קץ. עכ"ל.

עפ"י שהיונה מרמזת על השגת חידושי תורה ע"י עמל התורה, יש לפרש את ענין היונה שנשלחה ע"י נח וחזרה עם עלה זית בפיה. וכתב רש"י (נח ח, י"א): אמרה, יהיו מזונותי מרורין כזית בידו של הקב"ה, ולא מתוקין כדבש בידי בשר ודם. ע"כ. והיינו, שעדיף לאדם להיות עמל ויגע ולהשיג חידושים שהם מאמר אלוקי כנזכר, מאשר לא לעמול וממילא לא יחדש, ושיצטרך לומר דבר תורה, יקח חידושים מבשר ודם - מחידושיהם של אחרים.

עוד מצינו אצל היונה שהיא מסמלת את הענוה, וכדברי הגמרא בבבא קמא (צג.), אמר רבי אבהו: לעולם יהא אדם מן הנרדפין ולא מן הרודפין, שאין לך נרדף בעופות יותר מתורים ובני יונה, והכשירן הכתוב לגבי מזבח.

כך גם לגבי חידושי תורה על המחדש להיות בעל ענוה. וכמו ששנינו באבות (ו, ו) שאחד מקניני התורה הוא - "אינו מחזיק טובה לעצמו". ופירש הרוח חיים (שם) וז"ל: ר"ל בלימודו, רק חושב זה שמבין ומחדש הכל מתנת ה' הוא וראוי לעבדו כל הימים כי גמל עליו. ע"כ.

ודברים נוראים כותב בזה בספר שבט מוסר (פרק כ"ז) וז"ל: ואני הכותב מעיד עלי שמים וארץ, שרוב מה שחנני ה' לחדש בתורה... היה במקומות שפלים ועל הארץ, ובתוך אנשים עניים ונבונים, שפלים ונמוכי רוח, כי בודאי במקומות אלו שכינה שורה ומסיעת לאדם להבין ולחדש בתורה. היפך המבקש ללמוד בעליות הגבוהות, וכו'.

ובהמשך דבריו כתב טעם לדבר וז"ל: יותר יוכל האדם להרבות בתורה עם אנשים תלמידי חכמים נמוכי הרוח, אע"פ שאינם יודעים כל כך, ממה שיכול ללמוד עם חכמים המחזיקים עצמם גדולים, אין כמותם בעולם מרוב עומק שכלם ומתנאים על זה. לפי שכל מה שיאמר בפניהם מחידוש על פסוק והלכה, מרוב גאוותם אין מחזיקים לו טובה ודוחין דבריו בשתי ידיים, וכראות זה כך מת ליבו בקרבו, ובוזא אין משתדל לחדש עוד באומרו שאין בשכלו להשיג עוד... לא כן הלומד בין עניים בעלי תורה נמוכי הרוח... כל חידוש שאומר לפניהם גדול בעיניהם ומחבבין אותו ומגדילין החידוש כאילו היום ניתן מסיני, ובראותו כך נכנס שמחה בליבו ומתלהב לחדש עוד ולהבין, ולא פסק גירסא מפומיה עד שמתגדל בתורה. ובאמת אז מחדש חידושים נפלאים. עכ"ל (וע"י מה שהרחבנו בזה בספרנו נחלת שדה פרשת ויצא אות ל').

והאמת היא שכלל אין למחדש להתגאות על מה שחידש, שאין זה אלא מתנת שמים, וכמו שכתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ז"ע (פרי צדיק קדושת שבת מאמר ז' דף עג.) וז"ל: אור תורה שבעל פה הוא גם כן מאוד שבראו השי"ת. ואע"פ שהכל הוא מה שחידשו סופרים וחכמי ישראל, הוא רק מה שנדמה בעיני האדם

שהוא הממציא והמחדש האור ההוא, אבל באמת הוא מצד השי"ת שמאיר בלבו האור ההוא... והוא נדמה כטל שאין אדם רואה ומרגיש בירידתו מן השמים, רק אחר כך מוצא הארץ לחה ויודע שירד הטל, וכן הוא התחדשות תורה שבעל פה אשר אין אדם מרגיש ההארה והשפעה בלב, ונדמה לו שנתחדש בשכלו, ובאמת הוא מהשם יתברך שמאיר בלבו. עכ"ל (וע"י בדברינו בהקדמה לנחלת שדה על ספר בראשית בענין המתבר ספר ומתערב במחשבתו לגדל שמו).

עתה, אחר שנתבאר לנו כי היונה מרמזת על עם ישראל המחדשים בתורה, נוסף מאמר נוסף בענין מעלת חידושי תורה, מובא בזוה"ק (פרשת בלק דף רב.): "מיזמא דאתחרב בית מקדש ובטלו קורבנין, לית ליה לקודשא בריך הוא אלא אינון מילי דאורייתא, ואורייתא דאתחדשא בפומיה". ע"כ. נמצא, כי מעלת המחדש חידושי תורה הרי היא כהקרבת קרבן.

ומכיון שהקב"ה השיב לאברהם אבינו על שאלת "במה אדע", כי הקרבת הקרבנות היא הצלתם של ישראל לכפר להם על עוונותיהם, הוסיף ורמז לו שישאל נמשלו ליונה, הרומזת לחידושי תורה, כי המחדש חידושי תורה מעלתו גדולה כאילו הקריב קרבן.

והנה, בכל קרבן יש שלושה עניינים: א. זריקת הדם על גבי המזבח. ב. אכילת בשר הקרבן על ידי הכהנים והבעלים. ג. ירידת האש מן השמים על המזבח (יומא כא:).

ויש להעמיס זאת בענין הדרכים הנזכרות להשגת חידושי תורה שהם כקרבן, א. זריקת הדם על גבי המזבח, היא כנגד היגיעה והעמל הנצרכים להשגת חידושי תורה. ב. אכילת בשר הקרבן מרמז לענוה, שכן כתב בספר ליקוטי מוהר"ן (מהדורא בתרא סימן ח'): כי על ידי האכילה נתחזקין העקביים והרגלין, בבחינת (שבת קנב.): דק בככי ותשכח בנגרי'. ואז כשנתגדל, חס ושלום, עקב דסטרא אחרא, על ידי זה נחלש, חס ושלום, בחינת עקב דקדושה שהוא בחינת (משלי כ"ב): "עקב ענוה יראת ה'". ע"כ. והיינו שהאכילה מביאה לידי גאוה. ואילו אכילה דקדושה כאכילת הקרבנות מביאה לידי ענוה, שהיא תנאי נוסף בהשגת חידושי תורה.

ג. ירידת אש מן השמים על גבי המזבח, עניינה גילוי שכינה, מרמז שהשגת חידושי תורה היא כנבואה וכגילוי שכינה.

זהו שאנו מבקשים בסוף תפילת שמונה עשרה: "יהי רצון מלפניך... שתבנה בית המקדש במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך". והיינו, מבקשים אנו על בניית בית המקדש אשר עיקרו הקרבת הקרבנות, כמו שכתב הרמב"ם (ריש הלכות בית הבחירה): בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות. ע"כ. אולם עד בנייתו, ותן חלקנו בתורתך" שנזכה לחדש חידושי תורה אשר מעלתם כהקרבת הקרבנות.